

नेपाल सरकार

वातावरण, विज्ञान तथा प्रविधि मन्त्रालय

विकास आयोजना/कार्यक्रमहरूको

आ.ब. २०६४।०६५ को वार्षिक प्रगति समीक्षा

विषय प्रवेश:

आ.ब. २०६४।०६५ मा यस मंत्रालय अर्न्तगत संचालित विकास आयोजना तथा कार्यक्रमहरु प्राथमिकीकरणका आधारमा निम्नानुसार छन् :-

पहिलो प्राथमिकता १६ वटा

१. वातावरण, विज्ञान तथा प्रविधि मन्त्रालय
(वातावरण संरक्षण कार्यक्रम समेत)
२. नीतिनिर्माण तथा संस्थागत सुदृढीकरण
३. तराईका पोखरीहरुको संरक्षण कार्यक्रम
५. जल विज्ञान कार्यक्रम
६. हावापानी विज्ञान कार्यक्रम

७. मौसम पूर्वानुमान कार्यक्रम
८. वैकल्पिक उर्जा प्रबर्द्धन केन्द्र
९. जैविक ग्याँस उत्पादन कार्यक्रम
१०. लघु जल विद्युत तथा वैकल्पिक उर्जा कार्यक्रम
११. विद्युत विकास कोष सामुदायिक लघु जल विद्युत
१२. ग्रामीण उर्जा विकास कार्यक्रम
१३. नवीकरणीय उर्जा विकास कार्यक्रम
१४. सूचना प्रविधि पार्क आयोजना
(सूचना प्रविधि उच्चस्तरीय आयोग समेत)
१५. राष्ट्रिय सूचना प्रविधि केन्द्र
१६. खिम्ती छिमेकी विकास कार्यक्रम

दोस्रो प्राथमिकता ६ वटा

१. राष्ट्रिय विधि विज्ञान प्रयोगशाला
२. बाढी भविष्यवाणी
३. हिमनदी तथा हिमजल विज्ञान परियोजना
३. नेपाल विज्ञान तथा प्रविधि प्रज्ञा प्रतिष्ठान
४. वी.पी. कोइराला मेमोरियल प्लानेटेरियम तथा अब्जरभेटरी र विज्ञान संग्रहालय विकास समिति
५. संयुक्त राष्ट्रसंघ पार्क विकास समिति
६. प्रमाणिकरण नियन्त्रकको कार्यालय

**आ. व. २०६४।०६५ मा वातावरण, विज्ञान तथा प्रविधि मन्त्रालय
अन्तर्गत संचालित कार्यक्रम / आयोजनाहरुको संख्या**

क्र.सं.	मन्त्रालय र अन्तर्गतका निकायहरु	आयोजना / कार्यक्रम संख्या
१	वातावरण, विज्ञान तथा प्रविधि मन्त्रालय	३
२	जल तथा मौसम विज्ञान विभाग	६
३	बैकल्पिक उर्जा प्रवर्द्धन केन्द्र	६
४	वि.पि. कोइराला मेमोरियल प्लानेटेरियम तथा अब्जरभेटरी र विज्ञान संग्रहालय विकास समिति	१
५	सूचना प्रविधि उच्च स्तरीय आयोग	१
६	राष्ट्रिय सूचना प्रविधि केन्द्र	१
७	नेपाल विज्ञान तथा प्रविधि प्रज्ञा प्रतिष्ठान	१
८	राष्ट्रिय विधि विज्ञान प्रयोगशाला	१
९	संयुक्त राष्ट्र संघ पार्क विकास समिति	१
१०	प्रमाणिकरण नियन्त्रकको कार्यालय	१
जम्मा		२२

वार्षिक वित्तीय तथा भौतिक प्रगति

(रकम रु. हजारमा)

सि.नं	आयोजना / कार्यक्रम	भौतिक % मा	वित्तीय		
			बजेट	खर्च	प्रगति (%)
१	वातावरण, विज्ञान तथा प्रविधि मन्त्रालय (वातावरण संरक्षण कार्यक्रम समेत)	७३	४७९९०	३४५२१	७३
२	नीति निर्माण तथा संस्थागत सुदृढीकरण	७७	१३४२०	१०५७६	७७
३	तराइका पोखरी संरक्षण कार्यक्रम	२५	१००००	२५००	२५
४	जल विज्ञान कार्यक्रम	९५	७८००	७१९५	९२
५	हावापानी विज्ञान कार्यक्रम	१००	५०७५	६६१७*	१००

* सुरु देखि यस अवधि सम्मको कूल खर्च प्रतिशत भएको हुँदा विनियोजित बजेट भन्दा बढी खर्च देखिएको ।

६	मौसम पूर्वानुमान	८२	११५५	२३७८*	८५
७	हिमनदी तथा हिम जल विज्ञान	९५	१५००	१३५८	९५
८	बाढी भविष्यवाणी	१००	२१००	२०५६	९७
९	वैकल्पिक उर्जा प्रबर्द्धन केन्द्र	८८	१२७२५५	१११७५४	८८
१०	जैविक ग्याँस उत्पादन कार्यक्रम	६९	२२३२००	१५३९६७	६९
११	लघु जल विद्युत तथा वैकल्पिक उर्जा	८२	४६२६८०	३८०५७२	८२
१२	सामुदायिक लघु जल विद्युत ग्रामिण विद्युतिकरण कार्यक्रम	९७	१२५६८१	१२२७८२	९७
१३	ग्रामीण उर्जा विकास कार्यक्रम	९३	३१३५६	२९०४०	९३
१४	नवीकरणीय उर्जा विकास कार्यक्रम	१३	१०१००९	१३००३	१३
१५	खिम्ती छिमेकी विकास आयोजना	११	४९८५१	५४२०	११

१६	नेपाल विज्ञान तथा प्रविधि प्रज्ञा प्रतिष्ठान	७४	५८५९	४३२९	७४
१७	सूचना प्रविधि पार्क आयोजना (सूचना प्रविधि उच्चस्तरीय आयोग समेत)	८२	२९०८०	२११३४	७३
१८	राष्ट्रिय सूचना प्रविधि केन्द्र	८४	३९७५९	३३३२०	८४
१९	राष्ट्रिय विधि विज्ञान प्रयोगशाला	९९	१७०४५	१६८७५	९९
२०	वी.पी. कोइराला मेमोरियल प्लानेटेरियम तथा अब्जरभेटरी र विज्ञान संग्रहालय विकास समिति	९९	४३२५३	४१३८२	९९
२१	संयुक्त राष्ट्र संघ पार्क विकास समिति	९९	१०६१५	१०५८८	९९
२२	प्रमाणिकरण नियन्त्रकको कार्यालय	९८	१५१५	१४८९	९८
	जम्मा	७९	१३५७१९८	१०१२८५६	७८

समष्टिगत

► वित्तीय प्रगति ७८ प्रतिशत ।

► ८० प्रतिशत वा सो भन्दा माथि भौतिक प्रगति हासिल गरेका
आयोजना संख्या १६

► ५० देखि ७९ प्रतिशत सम्म भौतिक प्रगति हासिल गरेका
आयोजना संख्या ३

► ५० प्रतिशत भन्दा कम भौतिक प्रगति हासिल गरेका आयोजना
संख्या ३

समस्याहरू

- कार्यतालिका अनुसार प्रगति विवरणहरू तथा पत्रहरूको जवाफ समयमै प्राप्त नहुने ।
- कार्यक्रम र प्रगति विवरणका फारमहरू निर्धारित मापदण्ड अनुसारको विवरण राखी प्राप्त नहुने ।
- वार्षिक कार्यक्रममा वैदेशिक सहयोगमा सञ्चालित कार्यक्रम (जस्तै: दातृसंस्थाको सहयोगमा सञ्चालित कार्यक्रमहरू - Climate Change, Desertification, PoPS जस्ता वैदेशिक सहयोगमा मन्त्रालय स्तरमा संचालित) वार्षिक कार्यक्रममा समावेश नभएको ।
- कार्यक्रमहरूको नियमित अनुगमन र मूल्याङ्कन हुन नसकेको ।
- योजना शाखामा कार्यरत जनशक्तिको लागि आवश्यक तालिमको अभाव रहेको ।

समाधानका उपायहरू

- मन्त्रालय र अन्तर्गतका निकाय / आयोजनाका योजना शाखाका जनशक्तिलाई पर्याप्त तालिमको अवसर प्रदान गर्ने ।
- शाखालाई श्रोत साधन सम्पन्न गराउने ।
- आयोजना प्रमुख/ विभागीय प्रमुखहरूको समयमै कार्य फछ्छ्यौट गर्न प्राथमिकता प्रदान गर्ने ।
- वैदेशिक सहयोगमा सञ्चालन हुने कार्यक्रमहरूको विस्तृत जानकारी योजना शाखालाई अनिवार्य रूपमा प्रदान गर्ने ।

आयोजनाको नाम :- नीति निर्माण तथा संस्थागत सुदृढीकरण

विवरण	यस आ. व. को लक्ष्य	यस आ.व.को प्रगति
विज्ञान प्रविधि सम्बन्धि सम्झौता तथा POC कार्यान्वयन	विज्ञान प्रविधि, दिवस-१, संयुक्त बैठक, अध्ययन/अवलोकन भ्रमण आदान प्रदान	मन्त्रालयको प्राविधिक टोलीद्वारा भारतको अध्ययन /अवलोकन भ्रमण गरेको ।
नीति कानून निर्माण परिमार्जन (सभा, सम्मेलन। गोष्ठी, सेमिनार)	नीति निर्माण र परिमार्जनको कार्य गर्ने (दुईवटा कार्यशाला गोष्ठी समेत), परिषद् बैठक संचालन	गोष्ठी सम्पन्न भएको, नीति निर्माण र परिमार्जन कार्य प्रारम्भ
ISP संचालन तथा क्षमता विस्तार (सुपरकम्प्युटर समेत)	ISP लाई निरन्तरता सुपर कम्प्युटर सम्बन्धी अप्टिकल फाईवर नेटवर्क सिंहदरबार परिसर भित्र अप्टिकल फाईवर नेटवर्क सम्बन्धी	निरन्तर
MIS स्थापना गर्ने	मन्त्रालयमा MIS स्थापना गर्ने ।	Software तयार भई कार्यान्वयनको प्रक्रियामा रहेको
Bio Village स्थापना	Bio Village स्थापना गर्ने ।	NAST संगको सहकार्यमा काम भइरहेको ।

नीति निर्माण तथा संस्थागत सुदृढिकरण

विवरण	यस आ. व. को लक्ष्य	यस आ.व.को प्रगति
प्रविधि अध्ययन संस्थान (IOT)	स्थान छनोट एवं कानूनी र भौतिक पूर्वाधार सम्बन्धी प्रारम्भिक कार्य गर्ने ।	स्थान छनोट एवं कानूनी र भौतिक पूर्वाधार सम्बन्धी प्रारम्भिक कार्य भएको ।
स्वदेशी/स्थानीय प्रविधिको प्रवर्द्धन	स्वदेशी/स्थानीय परम्परागत प्रविधि सम्बन्धी प्रदर्शनी र डकुमेन्ट्री निर्माण गर्ने ।	धनगढीमा स्वदेशी/स्थानीय परम्परागत प्रविधि सम्बन्धी प्रदर्शनी सम्पन्न ।
विज्ञान तथा प्रविधिको प्रवर्द्धन गर्न सहयोगी कार्यक्रमहरु	विज्ञान तथा प्रविधिको क्षेत्रमा कार्यरत संघ संस्था र व्यक्तिहरुको विकास तथा प्रवर्द्धन कार्यमा सहभागिता	कार्य सम्पन्न भएको
अनुगमन मुल्यांकन (वार्षिक प्रतिवेदन समेत)	स्थलगत निरीक्षण, अनुगमन गर्ने वार्षिक प्रतिवेदन तयार गर्ने ।	कार्य सम्पन्न भएको
परमाणु प्रविधि	विकिरण सम्बन्धी अध्ययन र परमाणु ऊर्जा सम्बन्धी अन्तर्राष्ट्रिय सम्बन्ध प्रवर्द्धन गर्ने ।	NAST संगको सहकार्यमा काम भइरहेको ।

नीति निर्माण तथा संस्थागत सुदृढीकरण.....

विवरण	यस आ. व. को लक्ष्य	यस आ.व.को प्रगति
पुस्तकालय विकास	पुस्तक खरिद, डिजिटाइजेशन	पुस्तक खरीद गरिएको
वायो इथानोल, वायो ग्यास र क्याल्सियम कार्बाइड सम्बन्धी अध्ययन	वायो इथानोल, उच्च धरातलमा वायो ग्यास र क्याल्सियम कार्बाइड सम्बन्धी अध्ययन गर्ने ।	NAST संगको सहकार्यमा काम भइरहेको ।
विज्ञान र प्रविधि सम्बन्धी Database तयार गर्ने	विज्ञान र प्रविधि सम्बन्धी Database तयार गर्ने	कार्य प्रारम्भ भएको

आयोजनाको नाम :- वातावरण, विज्ञान तथा प्रविधि मन्त्रालय (वातावरण कार्यक्रम समेत)

विवरण	यस आ. व. को लक्ष्य	यस आ.व.को प्रगति
सवारी साधन खरीद गर्ने	सवारी साधन खरीद गर्न	सवारी साधन खरीद गरिएको
सार्वजनिक निर्माण (वागमती नदीको प्रदूषण नियन्त्रण सम्बन्धी कार्य गर्ने ।)	वागमती नदीको प्रदूषण नियन्त्रण सम्बन्धी कार्य गर्ने	बोलपत्र आह्वान गरिएको
भैपरी आउने पूँजीगत खर्च (वातावरण विभाग र प्रमाणीकरण नियन्त्रकको कार्यालयका लागि उपकरण-सामान खरीद)	उपकरण-सामान खरीद	प्रमाणिकरण कार्यलय स्थापना भएको वातावरण विभाग स्थापना नभएको
काठमाण्डौ उपत्यकाको वायु गुणस्तर अनुगमन कार्यक्रम संचालन, ट्रान्सवाउण्ड्री वायु प्रदूषण अनुगमन (माले घोषणा पत्र अनुरूप)	काठमाण्डौ उपत्यकाको वायु गुणस्तर अनुगमन गर्ने कार्यमा निरन्तरता दिने ट्रान्सवाउण्ड्री वायु प्रदूषण अनुगमन	निरन्तर
प्रयोगशाला अनुदान	विराटनगर उप-महानगरपालिका स्थित SEAM-N MMA वातावरणीय प्रयोगशालालाई अनुदान दिने	अनुदान दिइएको
वातावरणीय प्रदुषण नियन्त्रण र रोकथाम सम्बन्धी परिचयात्मक गोष्ठी ।	४ जिल्लामा वातावरणीय प्रदुषण नियन्त्रण र रोकथाम सम्बन्धी परिचयात्मक गोष्ठी संचालन गर्ने ।	गोष्ठी सम्पन्न

वातावरण, विज्ञान तथा प्रविधि मन्त्रालय (वातावरण कार्यक्रम समेत).....

विवरण	यस आ. व. को लक्ष्य	यस आ.व.को प्रगति
वातावरण स्थिति प्रतिवेदन तयार तथा प्रकाशन गर्ने	प्रतिवेदन तयार गर्ने र प्रकाशन गर्ने	प्रतिवेदन तयार भएको
Electronic Waste को Inventory तयार गर्ने	इन्भेन्ट्री तयार गर्ने	कार्य प्रारम्भ
औद्योगिक निष्काशन, प्राकृतिक वातावरणीय गुणस्तर तथा सवारी साधनको वातावरणीय मापदण्डको मस्यौदा तयार गर्ने ।	विभिन्न ५ वटा मापदण्ड तयार गर्ने	मापदण्ड तयार कार्य भैरहेको
औद्योगिक प्रदूषण नियन्त्रण सम्बन्धी नमूना आयोजनाको (डेमोन्स्ट्रेटिभ प्रोजेक्ट) संचालन गर्ने - स्वच्छतर उत्पादन - उर्जा बचत	औद्योगिक प्रदूषण नियन्त्रण सम्बन्धी ८ वटा आयोजना संचालन गर्ने	कार्य सम्पन्न भएको
फेवाताल जलकुम्भी भार सफाई	फेवातालमा भएको जलकुम्भी भार सफाई कार्य गर्ने (पोखरा उपमहानगरपालिका मार्फत)	पोखरा उपमहानगरपालिकासंगको सहकार्यमा कार्य सम्पन्न भएको
राष्ट्रिय संपदा संरक्षण (२७ वटा)	विभिन्न २७ वटा राष्ट्रिय संपदा संरक्षण सम्बन्धी कार्यक्रम संचालन गर्ने	रकम भुक्तानी गरिएको

वातावरण, विज्ञान तथा प्रविधि मन्त्रालय (वातावरण कार्यक्रम समेत)

विवरण	यस आ. व. को लक्ष्य	यस आ.व.को प्रगति
वातावरणीय प्रभाव मूल्यांकन सुभावा समितिको बैठक तथा सूचना प्रकाशन	वातावरणीय प्रभाव मूल्यांकन सुभावा समितिको बैठक वस्ने	कार्य सम्पन्न भएको
नेपालका ४ जिल्लामा वातावरण मूल्यांकन संबन्धी परिचयात्मक गोष्ठी संचालन गर्ने	विभिन्न ४ जिल्लामा वातावरण मूल्यांकन संबन्धी परिचयात्मक गोष्ठी संचालन गर्ने	गोष्ठी सञ्चालन कार्य सम्पन्न
इसिमोड अनुदान	अनुदान दिने	अनुदान दिइएको
वातावरण संरक्षण कोष अनुदान	कोषमा अनुदान दिने	अनुदान दिइएको
वातावरण शिक्षा प्रचार प्रसार	वातावरणीय श्रव्य दृश्य सामाग्री उत्पादन र वितरण एवं गोष्ठी	उत्पादन भई वितरणको तयारी
विश्व वातावरण दिवस मनाउने	वातावरण दिवस (जुन ५) मनाउने	कार्य सम्पन्न भएको
वातावरण संरक्षण पुरस्कार	वातावरणीय क्षेत्रमा उल्लेख्य योगदान गर्ने संघ, संस्था वा व्यक्ति (महिला समेत) लाई पुरस्कृत गर्ने ।	पुरस्कार वितरण गरिएको
आन्तरिक जनशक्ति विकास	कर्मचारीहरुलाई तालीम प्रदान गर्न	
आयोजनाको वातावरणीय परीक्षण (Audit)	ईन्द्रावती तेस्रो जलविद्युत आयोजना तीलगंगा आँखा अस्पतालको वातावरणीय परीक्षण गर्ने	आयोजनाको वातावरणीय परीक्षण गर्ने कार्य सम्पन्न

वातावरण, विज्ञान तथा प्रविधि मन्त्रालय (वातावरण कार्यक्रम समेत)

विवरण	यस आ. व. को लक्ष्य	यस आ.व.को प्रगति
वातावरण सम्बन्धी नीति, ऐन, नियम, निर्देशिका आदिको समीक्षा, पुनरावलोकन, निर्माण	वातावरण सम्बन्धी नीति, ऐन, नियम, निर्देशिका आदिको समीक्षा, पुनरावलोकन, निर्माण कार्य गर्ने साथै River Stream Protection सम्बन्धी नियमः निर्देशिका बनाउने ।	समीक्षा गर्ने कार्य सम्पन्न
महासन्धि कार्यान्वयन	वातावरण सम्बन्धी महासन्धिहरुको कार्यान्वयन गर्ने ।	कार्य सम्पन्न भएको
वातावरण ऐन, नियम सम्बन्धी तालिम गोष्ठी संचालन (पूर्वाञ्चल विकास क्षेत्रका एक जिल्लामा एक दिने तालिम संचालन तथा काठमाण्डौं उपत्यकामा वातावरणीय न्याय सम्बन्धी एक दिने गोष्ठी संचालन गर्ने)	वातावरण ऐन नियम सम्बन्धी तालिम गोष्ठी संचालन गरी जनचेतना अभिवृद्धि गर्ने ।	कार्य सम्पन्न भएको
CDM/DNA सम्बन्धी प्रबर्द्धन कार्यक्रम	CDM सम्बन्धी प्रबर्द्धन गर्ने	कार्य सम्पन्न भएको
भैपरी आउने चालू खर्च (वातावरण विभाग, प्रमाणिकरण नियन्त्रकको कार्यालय समेतको स्थापना)	विभागः प्रमाणिकरण नियन्त्रक कार्यालयको स्थापना सम्बन्धी कार्य गर्ने	प्रमाणिकरण नियन्त्रकको कार्यालय स्थापना भएको

आयोजनाको नाम :- तराईका पोखरीहरुको संरक्षण कार्यक्रम

विवरण	यस आ. व. को लक्ष्य	यस आ.व.को प्रगति
तराईका धार्मिक, ऐतिहासिक एवं पर्यावरणीय महत्वका पोखरीहरुको मर्मत सम्भार एवं संरक्षण गर्ने ।	जनकपुर क्षेत्रका धनुषसागर र गंगासागर पोखरीको मर्मत सम्भार गर्ने ।	जनकपुरका धनुषसागर र गंगासागर मर्मत तथा संरक्षणका लागि जनकपुर न.पा.संग सम्झौता हुनका साथै ठेकेदारसंग सम्झौता भई कार्य प्रारम्भ भएको ।

शरदा